

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 13.6.2005 62. vuosikerta Numero 2 Sivu 15

Eläinten hyvinvoinnissa riittää tutkittavaa

Anna Valros, Helsingin yliopisto, Eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Mikkeli ja Kliinisen eläinlääketieteen laitos

Eläinten hyvinvointitutkimuksen tarkoituksena on sekä edistää eläinten hyvinvointia että ratkaista tuotannollisia ongelmia. Hyvinvointia pyritään mittaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, joko arvioimalla eläimen tilaa muun muassa sen käyttäytymisen, hormonitoiminnan ja terveyden kautta tai tarkastelemalla eläimen tuotantoympäristöä ja hoitoa tilalla.

Eläinten hyvinvointitutkimuksessa vastataan sekä perus- että soveltaviin kysymyksiin. Perustutkimuksella pyritään muun muassa tunnistamaan eläinten fysiologisia tarpeita ja käyttäytymistarpeita. Soveltavassa tutkimuksessa puolestaan pyritään mittaamaan tietyn tilanteen vaikutusta eläimen hyvinvoinnin tasoon mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Käyttäytyminen kertoo hyvinvoinnista

Käyttäytymisen muutokset heijastavat eläinten sopeutumismahdollisuuksia elinoloihinsa jo aikaisessa vaiheessa ja herkästi. Niinpä käyttäytymisen kautta on mahdollista tunnistaa hyvinvoinnin riskitekijät ennen kuin eläin sairastuu tai sen tuotos alenee. Kotieläinten käyttäytymistiede, eli soveltava etologia, onkin keskeisimpiä eläinten hyvinvointitieteen menetelmiä.

Olennaista hyvinvointitutkimuksessa on tuntee kunkin eläinlajin luontainen käyttäytyminen, sillä siinä tapahtuvat muutokset ja käyttäytymishäiriöt kielivät hyvinvointiongelmista. Tyypillisiä esimerkkejä käyttäytymishäiriöistä ovat lisääntynyt aggressiivisuus, sikojen hännänpurenta, kanojen kannibalismi ja erilaiset stereotypiat eli samojen toimintojen toistaminen, kuten lehmien kielenpyöritys tai hevosen kutominen. Syynä aggressiivisuuteen voi olla väärän kokoinen ryhmä, toisilleen vieraiden eläinten sekoittaminen tai kilpailu ruuasta tai tilasta. Hännänpurentan ja kannibalismin taustalla voi olla monenlaisia riskitekijöitä, kuten ympäristön virikkeettömyys, nopeat olosuhteiden vaihtelut tai korkea eläintiheys tai karsinan ahtaus. Stereotypinen käyttäytyminen kielii siitä, että eläimellä on tai on ollut vaikeuksia sopeutua johonkin tilanteeseen, kuten sosiaaliseen eristykseen, karkearehun vähyyteen tai liikunnan puutteeseen.

Eläinten käyttäytymisen tuntemus on tärkeää myös tilalla. Kun eläintenhoitaja havaitsee pienetkin poikkeavuudet tai muutokset käyttäytymisessä, tilanne voidaan korjata ennen kuin ongelmat heijastuvat eläimen terveyteen ja tuotokseen. Eläinten käyttäytymisen tunteminen auttaa lisäksi käsittelemään eläimiä oikein, jolloin voidaan vähentää eläinten pelkoa ja stressiä sekä sitä kautta parantaa työturvallisuutta.

Hyvinvointiin vaikuttaa monta asiaa

Käyttäytyminen on harvoin yksinään tarpeeksi luotettava mittari eläinten hyvinvoinnin luotettavalle kokonaisarviolle. Kokonaisvaltainen kuva saadaan, kun käyttäytymisen lisäksi seurataan esimerkiksi eläinten hormonaalisia muutoksia, aineenvaihduntaa ja vastustuskykyä sekä tietenkin terveyttä ja tuotosta.

Esimerkiksi akuuttia stressiä mitataan yleensä tarkkailemalla stressireaktioon liittyviä hormonaalisia ja fysiologisia muutoksia. Tyypillisiä merkkejä akuutista stressistä ovat kohonneet adrenaliini- ja kortisolitasot, nopeutunut pulssi sekä kohonnut ruumiinlämpö. Akuutista stressistä kielivät myös eläinten käyttäytymisen muutokset, kuten levottomuus, ääntely, pelokkuus tai hyökkäävyys. Kroonista stressiä aiheutuu, jos eläin joutuu jatkuvasti elämään olosuhteissa, joihin se ei kykene sopeutumaan. Kroonista stressiä on hankala mitata, sillä jatkuva stressireaktio aiheuttaa elimistössä monimutkaisia muutoksia ja sopeutumista. Krooninen stressireaktio kuluttaa jatkuvasti paljon energiaa, jolloin tuotantoon, kasvuun ja vastustuskykyyn jää vastaavasti vähemmän energiaa käytettäväksi.

Indeksit kuvaavat hyvinvointia

Hyvinvointia voidaan arvioida eläimen kokemana tilana, esimerkiksi seuraamalla käyttäytymistä tai hormonimittausten avulla. Ne eivät välttämättä sovellu käytännön työhön eivätkä siten hyvinvoinnin arviointiin tilalla. Koska jokainen eläintila on lisäksi ainutlaatuinen yhdistelmä eri hyvinvointiin vaikuttavista osatekijöistä, on puolueeton hyvinvoinnin arvioiminen tilalla haastavaa. Yksi lupaava lähestymistapa on hyvinvointi-indeksien käyttö. Indeksissä pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman kattavasti kaikki ne eläimen ympäristön ja hoidon tekijät, joiden tiedetään vaikuttavan eläimen hyvinvointiin. Indeksillä voidaan myös tunnistaa yksittäisen tilan vahvuudet ja kehityskohteet sekä pohtia mahdollisia parannuksia.

Lisätietoja: anna.valros@helsinki.fi
puh. 044 301 0563

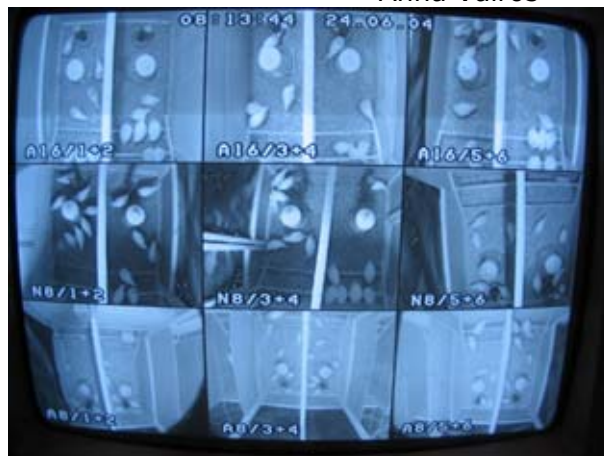
Lue aiheesta lisää

Hyvinvointi perustuu eläimen omaan kokemukseen. Hyvinvoiva tuotantoeläin -opas käsittelee monipuolisesti eläimen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja niiden merkitystä tuotannon kannattavuudelle. Tarkastelussa ovat eläinten luontaiset käyttäytymistarpeet, ihmisen ja eläimen välinen vuorovaikutus sekä hyvinvoinnin merkitys kotieläintilan taloudelliselle tulokselle. Kirja auttaa arvioimaan eläinten hyvinvointia omalla tilalla, asettamaan tavoitteita ja tulkitsemaan tuloksia. Lisäksi oppaaseen on koottu naudan, sian, siipikarjan, lampaan, vuohen ja hevosen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä.

Hyvinvoiva tuotantoeläin. Anna Valros ym. (toim.). Tieto tuottamaan 109.

Anna Valros

Valo-ohjelman ja valon lähteen vaikutusta kanojen käyttäytymiseen seurataan videokameroiden avulla. Videointi on yksi käyttäytymistutkimuksen keskeisimmistä menetelmistä.